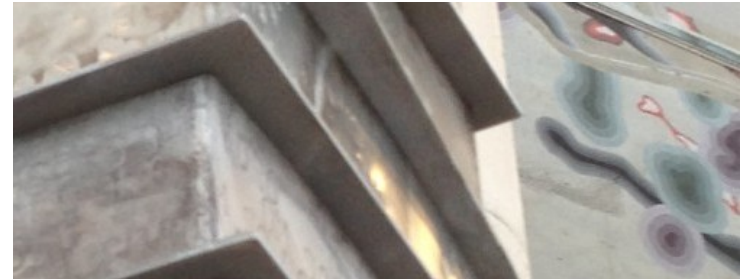

- En helhetlig samfunnshukommelse

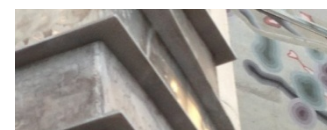
- Bestandsanalyse som ledd i bevaringsplanarbeid
- Metodeutvikling digitalt skapte privatarkiv

Ellen Røsjø, Samdok, Riksarkivet

DELPROSJEKT

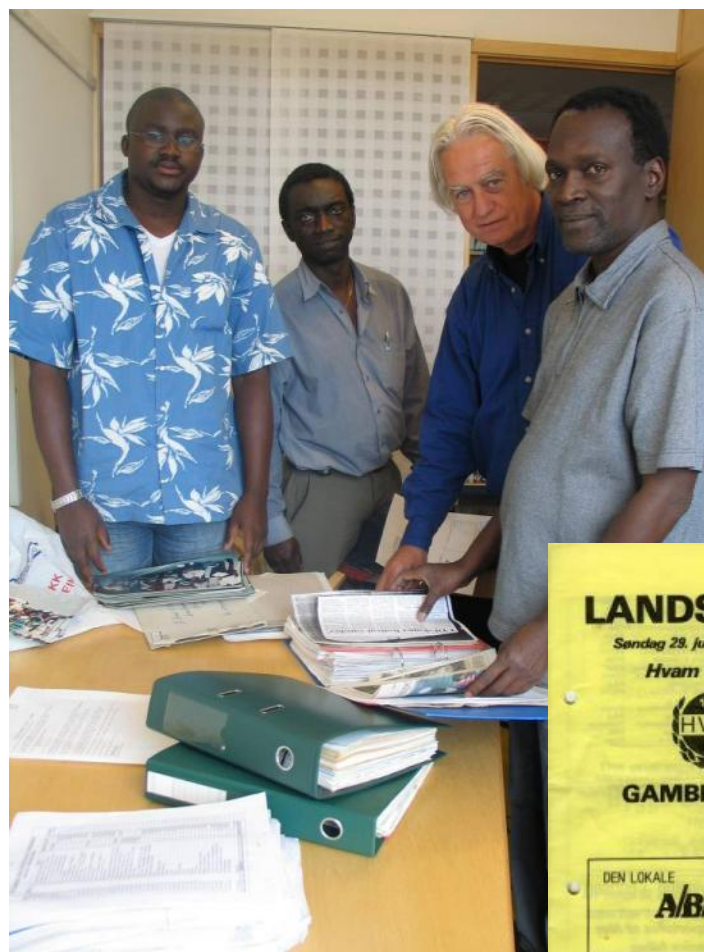
Privatarkiv

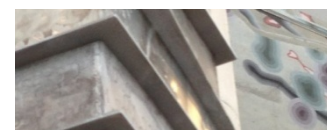

«Quod non est in actis, non est in mundo»

(Den som ikke finnes i arkivene, finnes ikke)

- Arkiver er en selektiv hukommelse.
- Automatisk bevaring av offentlige arkiv (ved lov).
- Privatarkiv blir mer tilfeldig bevart – avhengig av lovgivning, tradisjon og hvilke ressurser samfunnet er villig til å bruke på feltet.
- Resultat: et fordreid samfunnsminne.

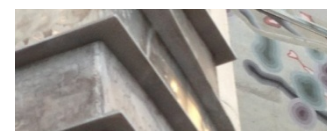

”The critical act by archivists”

- appraisal: bevaringsvurdering – Hva tar vi vare på?

- Terry Cook: “Appraisal is **the critical act by archivists**.”
- Helen Samuels and Richard Cox have called it **the archivist’s “first responsibility”**, upon which everything else depends.
- As archivists appraise records, they are determining what the future will know about its past: who will have a continuing voice and who will be silenced. Archivists thereby co-create the archive.”
 - (Cook, Terry (Ed.): Controlling the Past. Documenting Society and Institutions. Essays in Honor of Helen Willa Samuels. SAA 2011)

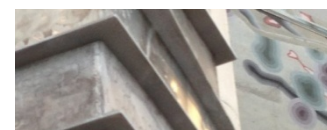
Derrida

- There is no political power without control of the archive, if not memory. Effective democratization can always be measured by this essential criterion: the participation in and access to the archive, its constitution, and its interpretation.”

(Derrida, Jacques (1995):
*Mal d'archives: une impression
freudienne (Archive Fever:
a Freudian Impression)*, s. 15)

Marit Hosar: Quod non est in actis, non
est in mundo, detail

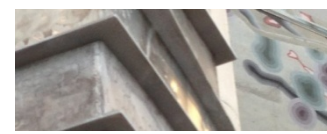

Verne Harris – the political power of the storyteller

- “Appraisal brings into sharpest focus the power wielded by archivists. The power of what the French philosopher Jacques Derrida calls *consignation*.^{*} Which stories will be consigned to the archive and which will not. This power of the storyteller is ultimately a political power. Which is why, in a democracy, society must find ways of holding archivists accountable for their appraisal decisions.”

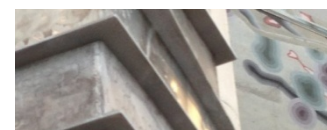
(Harris, Verne (2007): *Archives and Justice. A South African Perspective* (Society of American Archivists, Chicago 2007, s. 104)

^{*}Begrepet *consignation* på fransk og engelsk oversetter jeg med *nedskrivning* (*registrering*).

Arkivpolitikk?

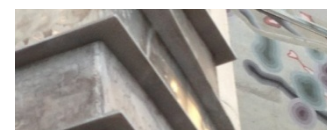
- NOU 1987:35; Samtidens **arkiver** – fremtidens kildegrunnlag
- St.meld. nr. 22 (1999- 2000) Kjelder til kunnskap og oppleving. Om **arkiv, bibliotek og museum** i ei IKT-tid (kalt ABM-meldingen) – **ABM-u 2003-**
- St. meld. Nr. 45 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014
- St.meld. nr. 23 (2008-2009), **Bibliotek**. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid (NB – utviklingsoppgaver 1.7.2010)
- St.meld. nr. 24 (2008-2009) Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv
- St. meld. Nr. 49 (2008-2009) Framtidas **museum**, forvaltning, forskning, formidling fornying
- St. meld. 20 (2009–2010): Omorganisering av ABM-utvikling (lagt til NKR)
- **Melding til Stortinget nr. 7. (2012 – 2013): Arkiv** (--> lagt til RA 2015)
- NOU 2013: 4. Kulturutredningen 2014

Samla samfunnsdokumentasjon (SAMDOK)

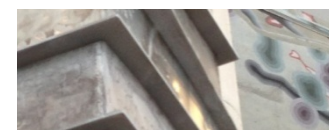
St. meld. 7 (2012 – 2013) Arkiv

- ✓ Det overordna målet for arkivpolitikken er å **sikre arkiv** som har stor kulturell verdi eller forskingsverdi, eller som inneheld rettsleg dokumentasjon eller viktig forvaltningsdokumentasjon, slik at arkiva blir tekne vare på og gjorde **tilgjengeleg** for ettertida.
- ✓ Målet gjeld uavhengig av om arkiva er skapte av **statlege, fylkeskommunale eller kommunale organ, av private bedrifter, organisasjonar eller privatpersonar**.
- ✓ Målet skal medverke til ein **samla samfunnsdokumentasjon**.
- ✓ I dette ligg at ein skal **ta vare på og tilgjengeleggjere bevaringsverdige arkiv frå alle samfunnssektorar**, slik at dei samla kan dokumentere samfunnet og samfunnsutviklinga på ein fullgod måte.
- ✓ Arkiva frå statleg, kommunal og privat sektor viser samfunnet frå ulike vinklar og ståstader, og **dei utfyller kvarandre** som kjelder til eit **heilskapleg bilete**.

Samdokprioriteringer 2014

- Oppdraget til RA fra St.meld. 7 Arkiv: konkretisere nivået for privatarkivarbeidet – presisering fra RA: lage en **utredning** i samarbeid med andre aktører i SAMDOK-arbeidet – ulike veivalg og anbefalinger.
- ”*En helhetlig samfunnshukommelse*” Ferdig: 31.12./19.01
 - Grunnlag for Riksarkivarens **nye strategi** for privatarkivarbeidet i Norge
- Etablere felles **metodikk for bestandsanalyse og samfunnsanalyse** som grunnlag for **bevaringsplaner** for privatarkiv (arbeidsgruppe bevaringsplan).
- Forslag til ulike tiltak som kan føre til at det **blir bevart flere viktige bedriftsarkiv** (arbeidsgruppe bedriftsarkiv).

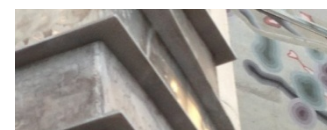
Hvor mye er bevart?

- Tilfanget av bevarte privatarkiv har økt, men: *Det er **bevart langt færre privatarkiv** enn offentlige arkiv, og det som er bevart, er samla sett **mindre tilgjengeleg** på grunn av manglende ordning og katalogisering (St.meld. 7).*

Type institusjon	Hm. tot. (off.&priv.)	Herav hm. pr.ark	Andel av bevarte pr.ark.
Sum Arkivverket	259 512	29 179	28,4 %
Andre arkivinst. (m/Nasj.bibl)	193 240	46 035	44,8 %
Museer	30 000	24 000	23,3 %
Folke- fagbibliotek	10 000	3 600	3,5 %
Totalt bev. arkivmateriale	492 000	102 814	100 %

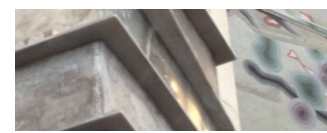
privatarkivandel 20,9 %

(Arkivstatistikken 2013) **1987: ca. 5 %** **2007: 13,5 %** **2010: ca. 17 %**

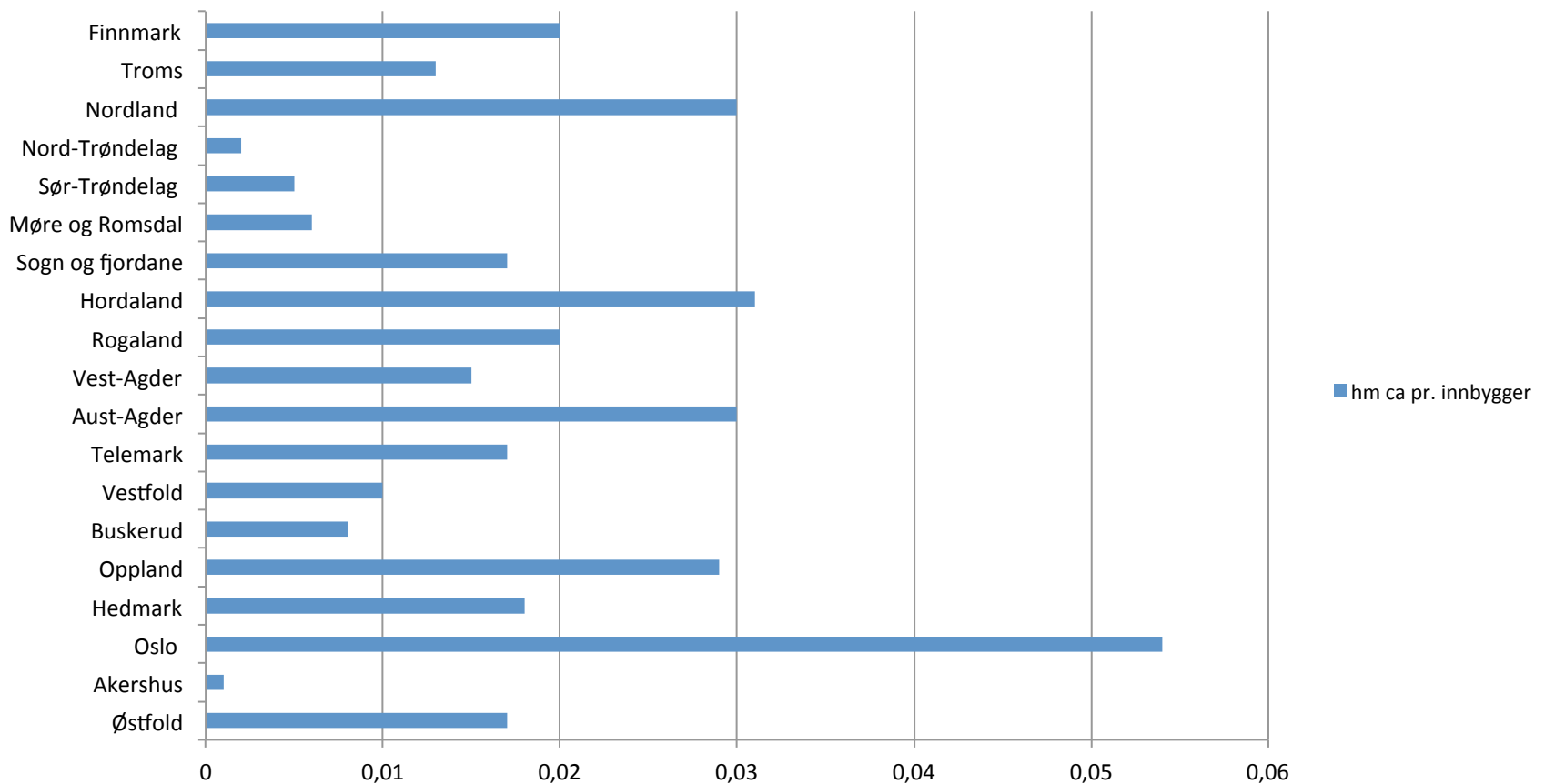
Store forskjeller og skjevheter

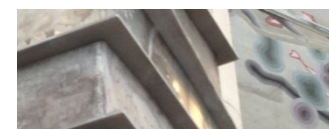
- **Mange** institusjoner jobber (litt) med privatarkiv - **164**
 - stadig flere som en integrert del av annen arkivbevaring for stat, kommune og/eller fylke.
- **Kun 48** arkivinstitusjoner har bevart en bestand av privatarkiv på 400 hyllemeter eller mer.
- Store skjevheter i bevart materiale, både **geografisk** og mht **typer av privatarkiv**.
- Fortsatt **for liten bredde i bevarte arkiv etter viktige bedrifter**.
- Deler av **det frivillige organisasjonslivet** er svakt dekket
- Bevaring av **digitalt skapte privatarkiv**, er helt ubetydelig
- Privatarkiv med **rettighetsdokumentasjon er i liten grad sikra**

Uhøytidelige fylkesforskjeller bevaring privatarkiv

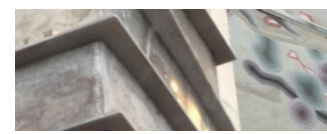
hm ca pr. innbygger

Bedriftsarkiv

- Norge: Arkivundersøkelse foretatt av Samdok i 2014 viser at det er bevart litt over **30.000** hm med bedriftsarkiver i Norge.
 - Litt over **6 %** av samlet bestand av bevarte arkiver i landet (både offentlige og private).
 - Mange av de bevarte bedriftsarkivene er svært **ufullstendige**, ofte fragmentariske, viser svarene.
- Sverige: én institusjon - Centrum för Näringslivshistoria i Stockholm har bevart omkring **60.000** hm med bedriftsarkiver
- Danmark: Erhvervsarkivet, Århus har bevart omkring **60.000** hm med bedriftsarkiver. (Dette tallet inkluderer arkivene fra Århus kommune)
 - To sentrale institusjoner i Sverige og Danmark har hver for seg tatt vare på dobbelt så mange bedriftsarkiver som et samlet "Arkiv-Norge".
- Finland: Centralarkivet för Finlands Näringsliv, i Mikkeli, har i underkant av **30.000** hm med bedriftsarkiver

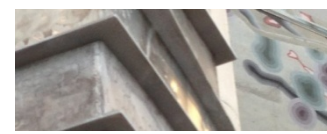

Mest prekært for å få bevart en større andel privatarkiv i Norge er

- Å få samlet inn **etterslepet** av viktige privatarkiv på papir, **særlig bedriftsarkiv**.
- Å få **økt magasinplass** til bevaringsverdig arkivmateriale.
- Å få **muligheten til å bevare elektronisk skapt** arkivmateriale fra privat sektor.
- Å få utarbeidet **regionale og nasjonale bevaringsplaner**, herunder sektorvise bevaringsplaner som ser private og offentlige arkiv samlet.

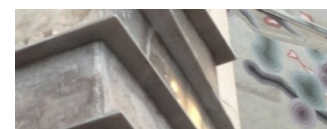
Vi trenger å **styrke og koordinere** innsatsen for å få dette til.

Utredningen anbefaler flere tiltak.

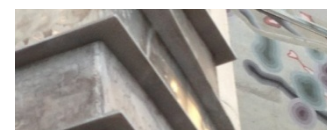
Tiltak

- Revidert **arkivlov** og forskrift - så **vernet** for privatarkiv styrkes
 - Tydeligere i arkivlovteksten, styrke særskilt verneverdig, følge det offentliges krav til arkiv ved privatisering av offentlige tjenester, Retningslinjer -> forskrift
- Revidert **kulturlov** – for bedre samordning
 - Kommuner og fylkeskommuner tydeligere ansvar for planstrategier på kulturområdet, inkludert arkiv. Riksarkivets ansvarsområde tydeligere spesifisert.
 - Styrker kulturpolitisk samordning, jf. NOU 2013:4 Kulturutredningen

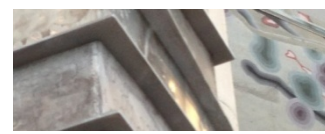
Tiltak

- **Fylkeskoordinerende** ledd gis mer avklarte **oppgaver, støttes** av stat og fylke med lik andel av ½ stilling.
- Styrking av koordineringsoppgavene i RA.
- Nasjonal koordinering av nasjonale bevaringsinstitusjoner.
- Det etableres noen **faglige kraftsentra** ved eksisterende institusjoner for bevaring av enkelte samfunnssektorer og/eller bedriftsarkiv, institusjoner som kan være faglige tyngdepunkt i en region eller sentralt.
- Riksarkivaren tar et initiativ overfor **NHO** og bransjeorganisasjoner for å etablere en sentral avtale som kan stimulere til samarbeidsprosjekter og avtaler mellom private arkivskapere og ulike arkivinstitusjoner. Evt. en egen institusjon for næringslivsarkiv.
- Høyere prioritering av privatarkiv i Riks- og statsarkivene

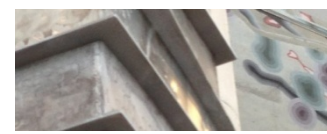
Tiltak

- Felles **metodikk. Bevaringsplaner** fylkesvis basert på bestandsanalyse, samfunnsanalyse.
- Alle depotinstitusjoner bruker **Asta** og publiserer på **Arkivportalen**
 - letter analyser og avdekker svakheter → de facto Samkatalog (arkivloven)
 - felles nasjonalt driftsmiljø

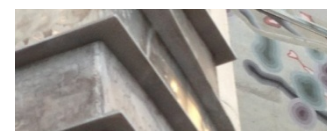
Tiltak

- Økte ressurser:
 - **Støtteordningen** for privatarkiv styrkes vesentlig
 - **Utviklingsmidler** og midler til **forsknings- og utredningsarbeid** på arkivfeltet styrkes, midler bør gå til bl.a.:
 - **Metodikk og verktøy for høsting, tilgjengeliggjøring og langtidsbevaring av elektroniske privatarkiv.**
 - Utvikling av et planmessig **bevaringsarbeid.**
 - Etablering av en **forskningsagenda** for å bedre arkivarprofesjonens evne til å dokumentere samfunnet.
 - **Samarbeid** med forsknings- og brukermiljøer

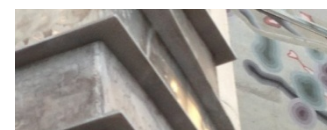
Tiltak

- **Synliggjøring** av arkivenes betydning og rolle i samfunnet generelt og privatarkivene spesielt:
 - ✓ arkivene er ledd i demokratiets infrastruktur
 - ✓ arkivene er del av den kulturelle grunnmuren i lokalsamfunnene
 - ✓ arkivene er byggesteiner for identitet og historieforståelse
 - ✓ arkiv er grunnlagsmateriale for enhver type forskning

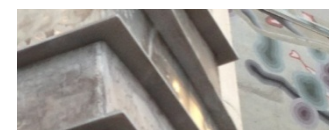
Tiltak

- **Stimulere regionale samlokaliseringstiltak** på tvers av forvaltningstilknytning med mål å stimulere til samhandling og bedre ressursutnyttelse:
 - stimulere til utprøving av modeller for sterkere regionale arkivinstitusjoner, som arbeider med statlige, kommunale og private arkiv – og som formidler disse i sammenheng.
 - spleiselag drift fra stat, fylke og kommune; støtte fra næringslivet.
 - felles elektronisk sikringsmagasin for privatarkiv (Riksarkivaren & KDRS).
- Arkivverket - **samarbeid med skifterettene/bobestyrere**
 - Bevaringsvurdering av arkiv etter viktige bedrifter som er gått konkurs, og gi tilbud om oppbevaring i Riks-/statsarkiv.

Riksarkivaren skal nå utforme en strategi for privatarkivfeltet i Norge

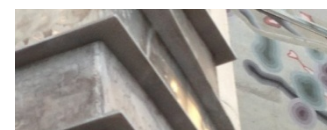
- Mål for strategien at samfunnet får:
- Bedre samordning og systematisering av privatarkivarbeidet
- Tilførsel av flere ressurser til privatarkivfeltet samlet sett fra stat, fylker, kommuner og næringsliv som vil gi en positiv utvikling, nemlig:
- En mer *helhetlig* samfunnsdokumentasjon på sikt og ”alle vil få rett til ei fortid!”

Hvordan bli bedre til å velge ut?

Bevaringsplaner - metodikk

- Formålet er å sikre bevaring av et best mulig utvalg også av privatarkiv som kan gjenspeile samfunnet og samfunnsutviklingen på en god måte - **helhetlig samfunnsdokumentasjon.**
- **felles metodikk for 1) bestandsanalyse og for 2) samfunnsanalyse** som bør inngå i videre arbeid med **3) bevaringsplaner** på ulike nivåer og områder.
- **geografiske** (kommune, fylke, Norge) og enkelte **sektormessige** bevaringsplaner for privatarkivfeltet. Burde være helhetlig – se samfunnssektorer med arkivskapere (S, K, P) under ett for å oppfylle målet...
- Til sammen: et **rammeverk for Norge som helhet.**

Bestandsanalyse – verktøy

Samdok-prosjektet har utviklet:

- et verktøy i **Asta** som produserer **uttrekk til hjelp i analyse** av egen institusjons bestand. Uttrekk kan sorteres etter kriterier vi velger.
- og en **analysemodul** på **Arkivportalen.no**, der du kan trekke ut alle bevarte arkiv med relevans til et fylke, kommune eller etter en organisasjonstype eller en sektor osv. Man kan også få illustrert typen arkiver ved hjelp av diagrammer og lignende.
<http://analyse.arkivportalen.no/#/sok>
 - FORUTSATT AT METADATA ER REGISTRERT
- Her står dårlig til i dag, men nivået kan heves relativt raskt!
- Fylkesnivået bør være et nav - **utprøving** av denne metoden i Aust-Agder og Nordland.

ARKIVPORTALEN

Søkeresultat antall treff 84

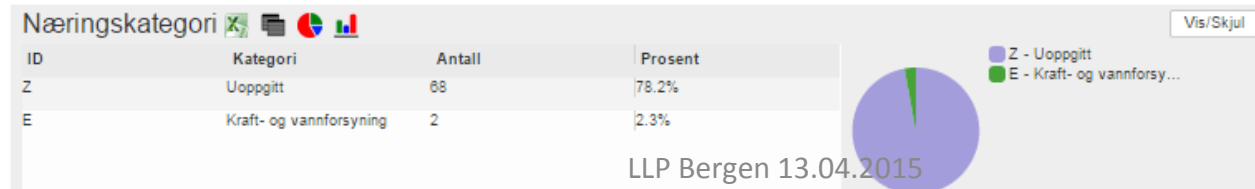
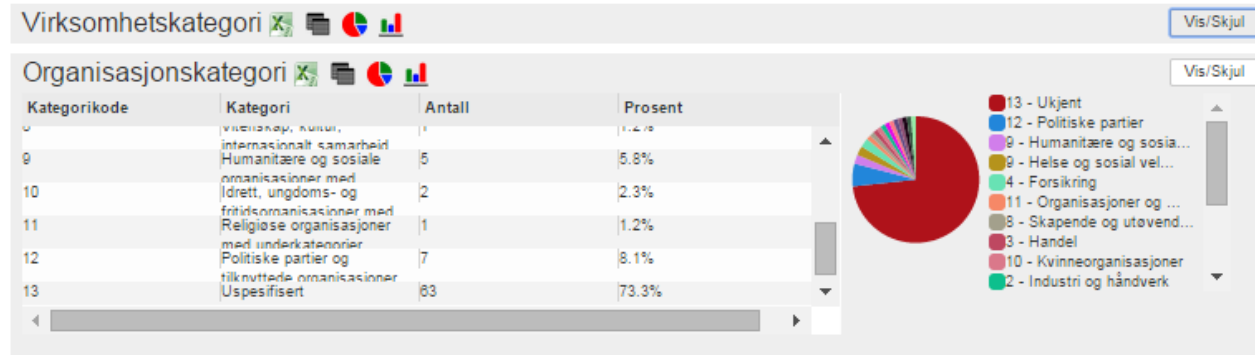
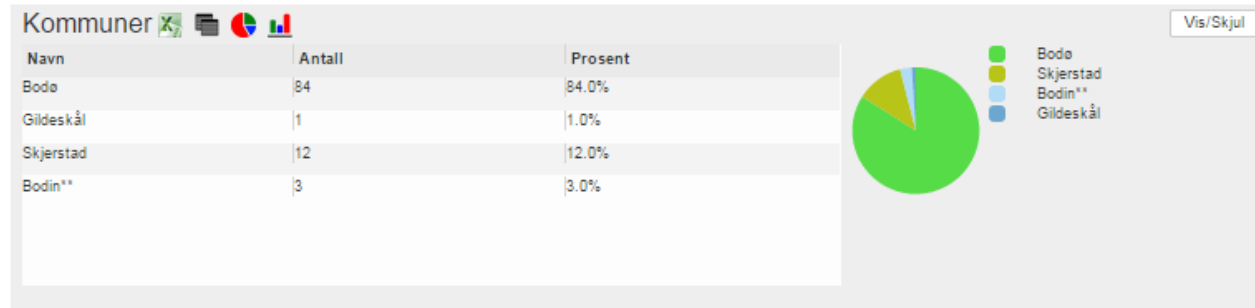
Viser søkeresultat for publiserte data til Arkivportalen, dine søkekriterier:

Depotinstitusjon: Alle Kun digitalisert: Nei Samfunnssektor: Alle Landkode: Alle Fylke: Nordland Kommune: Bodø Næringskategori: Alle Organisasjonskategori: Alle
 Forvaltningsnivå: Alle Aktørtype: Alle Språk: Alle

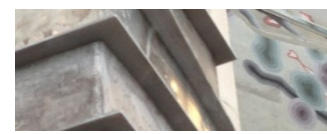
Identifikator	Aktørnavn	Fra	Til	Aktørtype	Næringsk...	Organisa...	Forvaltni...	Fylke	Kommune	Land	URN
AIN/NA054	Jakhelln C...			Person				Nordland	Bodø	NO	nb-AIN_arkiv/
AIN/K-180...	Bodø kom...	1939	1940	Virksomhet				Nordland	Bodø	NO	nb-AIN_arkiv/
AIN/AS-08...	Milorg i No...	1941	1945	Virksomhet				Nordland	Bodø	NO	nb-AIN_arkiv/
AIN/AS-08...	Nordland ...	1945	2005	Virksomhet		12		Nordland	Bodø	NO	nb-AIN_arkiv/
AIN/AS-07...	Nordland ...			Virksomhet		9		Nordland	Bodø	NO	nb-AIN_arkiv/
AIN/AS-07...	Leppe - G...			Virksomhet		9		Nordland	Bodø	NO	nb-AIN_arkiv/

Eksporter til Excel

Aggregert resultat

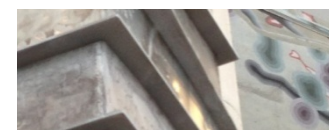

Arkivportalen.no arkivaktører i Nordland fylke og Bodø kommune, i alt 84 treff.

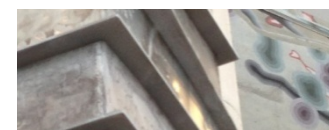
Uttrekk via Asta og via Arkivportalen

- Avdekker mangler, letter det å jobbe med forbedring av metadata – gjøres enten direkte i Asta eller i excel og deretter foreta en ny import til Asta (mer krevende teknisk).
- Økt kvalitet på metadata:
 - Bedrer søkemulighetene for oss, men også for alle andre brukere og interesserte (Bare 61 av i alt 175 institusjoner som rapporterer om arkiv fins på Arkivportalen.no, ofte bare med deler av bestanden)
 - Gir mulighet for analyse av bestand og å avdekke hva som mangler, så bevaringsplaner kan utformes
 - Gir bedre statistikkgrunnlag
 - Kan gi bedre grunnlag for politikkutforming
 - Og kanskje midler til sektoren?

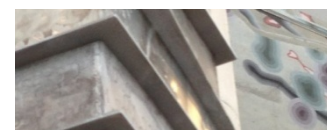
SAMDOK 2015 - privatarkiv

- Samdok privatarkiv vil jobbe med metodeutvikling for digitalt skapte privatarkiv i 2015 og 2016.
 - Det er en stor utfordring å bevare digitalt materiale på lang sikt og kunne gjøre det tilgjengelig framover uavhengig av teknisk plattform og maskiner. Vi risikerer at det som skapes i dag går tapt. Og mye er alt tapt.
 - Kreves proaktivitet overfor arkivskapere
 - Mengden materiale som stammer fra privat sektor i samfunnet øker fordi så mange offentlige oppgaver nå er satt ut til private.
 - Rettsdokumentasjon skapt av slike private aktører er ikke underlagt arkivloven, hver enkelt kommune må sørge for å avtale det. Dette er det altfor lav bevissthet om
 - Krever at arkivarer tenker helhetlig samfunnsdokumentasjon

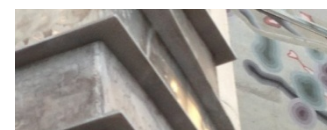
Metodikk digitale privatarkiv – høsting og langtidslagring 2015 (arbeidsgruppe)

- Verktøy for høsting prøves ut
 - Hos konkrete arkivskapere
 - I depotinstitusjoner – RA, samarbeidspartnere i Samdok
- Kopieringsverktøy for fil- og mappestrukturer, e-post
- SIARD som verktøy for bevaring av databaser
- Konvertering av e-post med mer med Archivemata,
- RA vurderer nettopplastingsløsning for private arkivskapere

Privatarkiv – danning og bevaring 2015 (arbeidsgruppe)

- Peke ut viktige felt å beskrive og forstå for at arkivbevaringsinstitusjonene kan gå i fruktbar dialog med private arkivskapere.
- Øke forståelsen av hva som skal og bør inngå i arkivdanningen hos arkivskaper ved å lage en veiledning i hvordan identifisere dette materialet i egen virksomhet og arkivdanningsprinsipper.
- Arkivskaper skal få nytte av større innarbeiding av langtidsbevaringsperspektivet.
- Arkivbevaringsinstitusjoner skal få en større forståelse for veiledningsrollen i forhold til arkivdanning.

Takk for oppmerksomheten!

Ellen Røsjø: ellros@arkivverket.no

SAMDOK-bloggen: <http://samdok.com/>

En helhetlig samfunnshukommelse:

<http://samdok.com/2015/01/29/en-helhetlig-samfunnshukommelse/>